

מוצא של ריחוק
ט באב

S. Smiles

18 יור. כד וראה [3,6,8]

נודה על האמת: בית המקדש וחורבנו רחוק מאתנו עד מאד. די טוב לנו בעולם כפי שהוא בלי בית המקדש. ואיננו מרגישים כי העיקר חסר בעולם מאז שהשכינה הסתלקה ממקומה.

2 נת' קט' 18

אחול"ל (יומא נד): בשעה שנכנסו האויבים להיכל ראו הכרובים מעורין זה בזה. ולכאורה תמוה מאד דהרי דבר זה מורה על גודל אהבת ה' לישראל. כדאיתא בחול"ל (ב"ב צט.) שבזמן שישראל עושין רצונו של מקום הכרובים פניהם איש אל אחיו ומעורין זה בזה. ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום פניהם אל הבית, ואיך בשעת החורבן שישראל לא היו בדרגת עושין רצונו של מקום היו הכרובים מעורין זה בזה. עוד מצינו מדרש פליאה (מובא

3

דרכו של הכלל ישראל ומהותה של התה"ק הוא: קירוב. הקב"ה אשר כסא כבודו בשמים ממעל ושכינת עונו בגבהי מרומים. הוא טמיר ונעלם אשר לית מחשבה תפיסא ביה כלל — הכלל ישראל והתורה מקרבים אותו לכאן אל עולמנו הגשמי הזה:

4

אמרו לו רבינו משה. אתה אומר לנו לא בשמים היא ולא מעבר לים היא — והיכן היא? אמר להן במקום קרוב היא. בפוך ובלבדך לעשותו. אינה רחוקה מכם. קרובה היא לכם.

Artswall קינ"ט

n My Tent that You yearned, even before Creation, to align with Your [celestial] Throne of Glory.
w why is it forever plundered by the hand of plunderers?
r And why have You become like a shepherd veiled (in mourning over his lost flocks)?
as You stormed and grumbled.
p My Tent that You erected for the powerful (Patriarchs) of the Land, with (Isaac's) shudder (when he wondered),
Who is this then (that will dare to destroy the Temple)?
x why is it forever slashed to pieces by tormentors?
And why have You become like a lonely bird on a rooftop, screaming bitterly.
'And now, what have I here?'
'What is My beloved doing here?'

5

אחיל אשר תאבד עד לא בראשית עם קטא כבוד ל' צ'טו. למה לגזוז שדר קוד שודדים. ונהי' קרועה בעלמ' ורעש' ורעש'. צקתה מה לי פנה? אחיל אשר קומתה לאיתני ארץ. בקרבת מי אפא. למה לגזוז אמת קוד צרים. ונהי' קצפור בודד על גג' מר צוקת. מה לידידי פנה?

7

שכני ח"ס-5 ח"ס באל' נדר

בית המקדש לא נועד רק למקום עבודת הקרבנות, שעל ידה זכה האדם להתקרב אל השי"ת באופן פרטי. ביהמ"ק בעיקרו היה צינור ההשפעה שעל ידו עבודת הקדשים שנעשתה בו, שרתה השכינה בארץ ישראל בפרט והשפעתה הגיעה לכל העולם (עיי"ש ברמח"ל על השראת השכינה ע"י עבודת ביהמ"ק). ובבית המקדש למדו להכיר באופן מוחשי את גילוי כבודו יתב' והשגחתו, וע"י זה חיוקן את השראת השכינה בעם ישראל. זה גם טעם המצוה של עליה לרגל, "שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני הארון ה'" (שמות בג, יז), וכדורת חז"ל (תגיגה ב.), "בדרך שבא לראות כך בא ליראות", כפי שהאדם הכין את עצמו להתקרב אל הקב"ה, להרגיש ולהגיש שעומד לפני ה', באנסה המידה היה הוא זוכה לראות את פני ה' — גילוי שכינה.

6

הקליר מעמיד את כל החורבן על מלה אחת: "פה" מקום השכינה פה בעזה"ו מצעם כמנס אמו ית' — עיקר שכינה בתחתונים היתה (בר"ד יט, יג). כי זהו רצונו. בבית המקדש השכינה היתה "פה", ואין לשער עד כמה צורת כל העולם השתנתה על ידי זה. הרי היה מקום אחד בעולם שבו היה ניכר כי אין הגשמיות מוכרחת להיות מגושמת ומרוחקת. כי הרי השכינה מצאה לה מקום כאן בעולם. בחוך כלים גשמיים של זהב עץ ואבן. ואדרבה, זוהי תכלית השלימות שהשכינה שורה בעולם הזה. וכשחרב בית המקדש — השכינה היא כביכול כרועה בעוטיה. כציפור בודד על גג, כטס בחלל, כגז בארץ — אין לה עוד מקום כאן!

8

העגל גרם שברון לדורות. א"ר יצחק אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשירים וארבעה בהכרע ליטרא של עגל הראשון שנא' וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" (סנהדרין קב, ע"א). וע"י שבירת הלוחות שבאה בעקבות העגל איבד הכלל ישראל רוב מעלותיו: שיעור קומתו (ה"עדי"), החרות ממלאך המות ומשיעבוד האומות, וידיעת התורה בלי שכהה. את הלוחות השניים קבלו רק אחרי שמונים יום ביום הכיפורים המשתרבו להימים הנוראים שלנו.

9

עוד אסון אחד קרה להכלל ישראל שגרם בניה לדורות: פרשת המרגלים. היום שבו הוציאו המרגלים דיבת הארץ ט' באב היה, ואותו יום גרם לחורבן שני בתי המקדש וגלות ישראל מארצו. לא היו לשום חטא של הכלל ישראל תוצאות נוראות כמו לחטא העגל והמרגלים. ושני חטאים אלה קבעו תקופה בשנה היהודית: הזמן בין המצרים. זוהי התקופה שנקבעה להתבוננות בריחוק השכינה.

10

10) ש'מעתי נכס הרב כקדוש מכ"ס מקארטן זלוק"ל על סא דלמחז"ל חבט' בא"כ ניגד בין דוד כטעם סוף להיות נכסח מסיח בן דוד סוף כטעם סוף גבו' וכוללם, וא"כ לריכין לידה זלח כטעם זוג סיוח עליין וכנס נולד להבונן צעין אהבם גשמיות צעריין צענין אהבם חברים וא"ש עב אהבו צביהם ביהה לא חוכר כ"כ אהבם, מה"כ כשרוצים לכיפרד ולהרחיק גדוד לזמן רב אז יחפעלו כטעם אהבם יחירה אהבם עזה. מגודל כטעם גשמי וט"כ הייב ארס לשקוד וכו' כטעם טיולא לדרך וא"כ חבונן לש"י וכטעם כטעם סוף אז סוף כזונג באכביס יחירס ביוחך ומיקרי זונג סיוח עליין ונולד מזה כטעם סיוחך עלייכ ע"כ לכיוח צעוכ"ר כטעם בין סדנקים נעכס כח"ב מיקרי כטעם יו"ס יולא"ס לדרך נולד מזה כזונג מסיח כטעם סוף סיוחך עלייכ וכוללם. כן:

11

ועפ"י חבונן מס כטעמי סקקשו חלמיו סרב הקדוש מכרד"ב כ"מ זלוק"ל על סא דלמחז"ל ש'מלאו כטעמים ביום כטעם אה כטעמים כטעם א"ש וכו' סלח אמרו"ל סזה לא כ"י רק בזמן שישראל עושין רצונו של מקום וכסיסין ח"ו ככרובים סופכים סייסס זה מוס וססוב לכם כקדוש סג"ל חייב ארס לסקוד וכו' כטעם טיולא לדרך וכו' וחסה סבן:

14 ← "באותה שעה [אחרי סילוק השגחת השי"ת] נכנסו אויבים להיכל ושרפוהו באש, וכיון ששרפוהו אמר הקב"ה שוב אין לי מושב בארץ, כל הארץ לא שלי הוא, אלא אסלק שכנתי ממנה."

← "בשעה שביקש הקב"ה להחריב את בית המקדש, אמר כל זמן שאני בתוכה אין האויבים נוגעים בה, אלא אכבוש עיני ממנה [אכבוש עיני] - הוא ביטוי על סילוק ההשגחה המיוחדת שהיתה על ביהמ"ק] ואשבע עליה שלא אוקף לה עד עת קץ ויבואו האויבים ויחריבו אותה, מיד השיב הקב"ה ימינו והחזירה לאחוריו, שנאמר השיב אחור ימינו מפני אויב."

חורבן בית המקדש התאפשר רק אחרי שהקב"ה סילק את שכנתו ממנה. חז"ל אמרו (סנהדרין צו:): על טיטוס שהחריב את ביהמ"ק "היכלא קליא קליח קימחא טחינא טחינת" (היכל שרוף שרפת, קמח טחון טחנת), כלומר, עוונותיהם של ישראל הם שהחריבו את ביהמ"ק העליון, ע"י שרוקנו בעוונותיהם את ביהמ"ק החיצוני מתוכנו הרוחני, שהיא השראת השכינה שהיתה בו המקשרת בין הקב"ה לישראל. ואחרי חורבן ביהמ"ק העליון, שהקב"ה כבש את עינו - סילק את השגחתו, ממילא היתה האפשרות לטיטוס להחריב את ביהמ"ק דלמטה (עין נפש החיים ש"א, פ"ד). אין קיום לבית המקדש החיצוני כאשר נחרב בית המקדש הפנימי.

ע"י חורבן בית המקדש, וסילוק השכינה ממנה, ירד הסתר לכל העולם, שאין רואים את השגחתו יח, נחרב המקום שראו באופן מוחשי את גילוי כבודו והשגחתו שלא כדרך הטבע. מעתה "כל הארץ לא שלי", אם אין רואים את השגחת השי"ת - זהו סילוק שכנה, וממילא ע"י כך "אין להקב"ה מושב בארץ". ע"י חורבן המקדש נראה, כביכול, שיש חוקים טבעיים השולטים שהם

← "בכה הקב"ה ואמר מה עשיתי שהשריתי שכנתי למטה בשביל ישראל, ועכשיו שחטאו חזרתי למקום הראשון, ח"ו שהייתי שחוק לאומים ולעג לבריהם."

← "באותה שעה בא מטטרון ונפל על פניו, ואמר לפניו רבש"ע אני אבכה ואתה לא תבכה, אמר לו [הקב"ה] למה אין אתה מניח אותי לבכות, אכנס למקום שאין לך רשות ליכנס ואבכה שנאמר (ירמיה ג, יז): ואם לא תשמעוהו במסתרים תבכה נפשי מפני גוה."

חז"ל דרשו (סנהדרין לח:): על הפסוק "הנה אנכי שולח מלאך לפניך... כי שמי בקרבך" (שמות כג, כ"ב) זהו "מטטרון ששמו כשם רבו". כלומר, הוא המוציא לפועל את המדרגה הכי גבוהה של גילוי הנהגת הקב"ה בעולם. שמו כשם רבו - מהותו הוא גילוי שמו יתב, אמנם כל מלאך מגלה בחינה מסוימת מהתגלות השכינה בכריאה, לפי בחינתו ומדרגתו, אולם מטטרון תפקידו במדרגה העליונה ביותר במלאכים, בגילוי הנהגת שמו של השי"ת בעולם, דהיינו הוא המלמדנו איך לקרש את השי"ת בכריאה, שעל ידי זו תתגלה הנהגת כבוד מלכותו יתב בכריאה.

השפעת השפע ועצירתו תלויות במעשינו, אם אנחנו מכשירים את עצמנו ע"י מעשינו לקבל את השפע - הקב"ה שמח עם בריותיו, להרחיב את השפעתו, ואם ח"ו להיפך - הקב"ה מצטער בכריאה ומצמצם את השפעתו.

זו היתה טענתו של מטי"ט להקב"ה "אני אבכה ואתה לא תבכה", דהיינו, הבכיה צריכה להיות מצד המקבלים, אבל מצד מידותיו - הנהגותיו, לא שייך

← "אמר לו הקב"ה אכנס למקום שאין לך דשות ליכנס ואבכה."

כלומר, אף שצמצום ההשפעה הוא מצד המקבלים שאינם זוכים לקבל לפי מעשיהם את מלוא השפעת הקב"ה, וא"כ רואי הבכיה צריכה להיות מצד המקבלים על חילול השם הנורא המתהווה בעולם כתוצאה מהעדר ההשפעה. אולם יש מקום בעולמות העליונים שהם שורשים רוחניים להשפעת המקבלים, ובאותם שורשים רוחניים עליונים אין למקבלים שום השגה שהיא על מדותיו יתב, והן גם למעלה מהשגתו של מטי"ט. אותם מקומות עליונים הם רק שורשים רוחניים להשפעת התחתונים, (שם מתחיל השורש לצמצום ההשפעה), וגם שם יש פגם כתוצאה מהעדר ההשפעה. דהיינו, לפי הבנתו של המקבל אם אינו מקבל את מלוא השפעת הקב"ה הרי זה חילול השם, וכיון שיש איוו פגימה שהיא באותם מקומות עליונים אלן, הרי כבר שם מתהווה השורש לחילול השם לפי השגת המקבל. ושם לא שייך בכיה מצד המקבל על חילול השם כי אין לו השגה במדותיו יתב באותם מקומות, וכל הבכיה שייכת רק מצדו יתברך.

אמנם גם כשהקב"ה מצמצם את השפעתו לעולם, אין זה צימצום מצדו יתב, אלא הקב"ה מצד עצמו משפיע בכל פעולותיו ללא שום צימצום, רק שהמקבלים לנוכח מעשיהם אינם מסוגלים לקלוט את מלוא השפעת הקב"ה. וכך כתב הרמח"ל (ק"ל"ח פתחי חכמה פתח כו, ע"מ ע"ד): "...דרך פעולתו לא תוכל להיות מושגת ממנו כי היא דרך בלתי מוגבלת, אלא שבכה גזרת רצונו אע"פ שהוא פועל והולך כדרכו - במלוא ההשפעה ללא גבול וצימצום - אך מגיע לנו אלא מה שמגיע, והיא הפעולה המוגבלת... כי אין התחתונים מקבלים אלא לפי הכנתם."

מור"ר וצ"ל המשיל זאת לאדם היושב בביתו, והשמש מאירה בחצר במלוא עוצמתה והשפעת אורה, אלא שלתוך ביתו לא נכנסת כל השפעת אור השמש, מפני שחלונותיו מלוכלכים, הרי החסרון אינו מצד השפעת אור השמש, אשר משפיעה את אורה במלואה ללא גבול, צימצום קבלת אור השמש הרי הוא מצד המקבל שחלונותיו מלוכלכים. כך גם השפעתו של הקב"ה, מצדו יתב היא השפעה גמורה ללא גבול וצימצום, אלא שהמקבל אינו יכול לקלוט ולקבל את מלוא השפעת הקב"ה לאור מעשיו.

וכן מכאר הרמח"ל (דעת תבונות ס"י קכ"ל) את הפסוק "יהי כבוד ה' לעולם ישמח ה' במעשיו" (תהלים קד, לא), מהו כבוד ה' - ישמח ה' במעשיו. כאשר המקבל מכשיר את עצמו להיות ראוי לקבל את השפעתו יתב, אז השי"ת שמח במעשיו ומשפיע שפע בריכה לעם ישראל. כמוכן מדובר בהשפעה רוחנית, ברם מההשפעה הרוחנית נובעת ההשפעה הגשמית, וכשההשפעה על הכריאה היא בהשפעה מלאה - ישמח ה' במעשיו, זהו כבוד ה'. ומאידך כאשר המקבל מקלקל את מעשיו, הקב"ה מצטער בכריותיו וצריך לצמצם את השפעתו, כמש"כ "ויתעצב אל לבו" (בראשית ו, ו), דהיינו אינו שמח עם בריותיו. הנהגה זו של הסתר פנים, שההשפעה נעצרת, נקרא בכיה אצל הקב"ה."

וישנו באדם מצב שהוא כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו (משלי כו. ח). על האדם לעמוד במקומו, בתורתו ועבודתו, ואין לו להתרחק ממנו לא למעלה ולא למטה ולא לצדדים. הנודד מתורתו (כפירשיי כאו) התרחק ממקומו. גם החותר למדרגות שאינן ראויות לו לפי מצבו אינו מכיר את מקומו, כי הא דנאמר במתן תורה, וגם הכהנים הנגשים אל ה' יתקדשו - יהיו מזומנים להתייצב על עמדם - אל יסמכו על חשיבותם לעלות (יתרו ששי). ואין לנסות לצדדים, כי הא דאמר על אדה"ר, מיין היה שנא' ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה - אן נטה לבד (סנהדרין לה. ע"ב) - נטיה דקה אל הצד, בגדר, זחה דעתו. איכה היא השאלה לאדם שעובד מקומו ואינם מוצאים אותו במקום שהיה צריך לעמוד בו, בשאלה זו שומעים חז"ל את צלצול של קינת איכה (עיי' בר"ר פ"ט, יח). דור שאינו עומד על מקומו אינו ראוי לבית המקדש, ואדם שאינו עומד על מקומו אינו ראוי להשראת השכינה. להשראה וזכה אדם רק בעמדו על מקומו פנה.

27

ישמע האדם היושב בליל תשעה באב לקונן על חורבן הבית ב. איכה את הצלצול ששואלים אותו ואת דורו, איכה - למה עזבת מקומך בתורה, בעבודה, ביראה, והשכינה אינה מוצאה אותך כדי לשרות עליך, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו!

28 איכה ש"ס

באוהב ישראל ובפרשת דרכים) עה"פ קרא עלי מועד, שלא היה יום מועד לישראל כיום שנחרב בית המקדש.

29

אדמו"ר אמר על זה דבר עמוק: ישנם מועדים של קירוב - שלש הרגלים * וישנו מועד של ריחוק, וזהו ט' בטוב.

30a

ויש להבין איר שייד לקבוע מועד על ריחוק מהבורא. אך הנה יש עוד מצב שלישי, מלבד קירוב וריחוק, והוא מה שכתב רבינו יונה על אנשים אשר מקרב לבם אבד חשבון על נפשם, כי גוי אוכז עצות המה, וכמה הם במדרגה התחתונה (שע"ת ב. ט).

31 Sidos Mussar - R. Shmelutz

Rashi explains that the reason Yaakov cried was because he had not brought any gifts for Rachel. Although he had set out on his journey laden with gifts, his nephew Elifaz, Esav's son, had waylaid him on his journey and had taken all his possessions. Esav had instructed him to kill Yaakov, but having grown up under Yitzchak's guidance, Elifaz could not bring himself to do it. He stood there caught in a dilemma between disobeying his father on the one hand and committing the heinous act of murdering his uncle on the other. It was Yaakov who solved his problem by advising Elifaz to take all he had, thereby impoverishing him. This would be considered as carrying out his father Esav's instructions, for *a poor man is considered as dead* (see Nedarim 7b).

32

Let us take a closer look at Elifaz's inner conflict at the time that he met up with Yaakov. On the one hand, being a disciple of Yitzchak, the injunction against murder was so deeply ingrained in him that he could not bring himself to kill Yaakov. On the other hand, his father's exhortation to kill Yaakov had to be fulfilled in order to 'honor his father.' Here then, is an example of a person in whom both good and evil are exerting a powerful influence; indeed a tug-of-war between light and darkness in his soul.

35

How do we understand this duality of forces brought to bear on man? Does not האור דוחה הרבה מן החשך, a bit of light dissipate a lot of darkness?

The answer is that 'darkness' in the human being is not merely the absence of light. It is a rather a powerful force in its own right, asserting itself in a person even in the presence of a powerful source of light. This is similar to the darkness of the macro-world, as the prophet declared: *Who forms light and creates darkness (Yeshayahu 45:7)*; darkness is described as a positive entity, a 'creation.' Ramban also uses this concept to explain the darkness of Egypt as being not the absence of sunlight but rather an entity of darkness which descended upon Egypt and extinguished all light (see Ramban, Shemos 10:21).

40

אין לנו השגה ממדרגת הכלל ישראל בזמן שביית מקדשו קיים, כי אין לנו השגה בקדושת בית המקדש. אך אנתנו שקועים אנתנו בחפצי גופנו והכלי נמננו. הננו מוצאים כל סיפוקנו בעולם מגושם זה ולא חסר לנו דבר בחורבן בית המקדש. מקרב לבנו אבד חשבון על נפשנו ומצבנו נוסה בט' באב לעמוד על כל עצמת הריחוק שלנו מהבורא ית', ותוד כדי עמדנו על ריחוק זה נוכל לקבוע כבר מועד של ריחוק.

306.

מקרב לבם אבד חשבון על נפשם - לא קרוב ולא רחוק - מורה באויר, ויכול לדמות שהוא אדם שלם ובאמת הוא רשע, חושב שהוא עושה מצוות ובאמת הן עבירות - עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס. וזוהי המדרגה התחתונה יותר גרועה מהכל.

33

This incident involving Elifaz contains an even more profound example of the intermingling of 'light and darkness.' The basis for his extreme act of murder was the fulfillment of the mitzvah of honoring his father! The very 'light' itself had become corrupted and distorted by the darkness.

We now understand why it was precisely Elifaz, of all Esav's children, who was the progenitor of the wicked nation of Amalek. For the other children had only the wicked nature of Esav to propagate, which in itself could not produce the absolute evil of Amalek. It was only an Elifaz who had studied under Yitzchak and had absorbed his teachings, in addition to the evil essence of his father Esav, who would distort and corrupt the teachings of the Torah to such an extent as to transform them into the evil colossus known as Amalek. The essence of Amalek, then, is not merely evil incarnate, rather, it is the fusion of evil and goodness which forms a monstrosity which is not possible to be produced by evil alone.

36

על זה תבע ירמיהו הנביא את דורו: "איד תאמרי לא נטמאתי, אחרי הבעלים לא הלכתי - ראי דרכך בביא, דעי מה עשית?" (ב. כג); גם כנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים. לא במחלת מצאתים כי על כל אלה - ותאמרי כי נקיית, אך שב אפן ממני. הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי" (ב. ל"ד-לה). הרי נתוכחו עם ירמיהו, והאמינו באמת כי אין עול כספה. וגם על העבודה וזה ועל שפיכת הדמים מצאו תירוצים. והנה א' אמת ה': על רשע המודה על פשעו הוא יכול לרחם. אך לא על מי שאבד חשבון מלבד! ר"ש בן חלפתא אומר: אמר הקב"ה לירושלים על מה הכאתי כל המשפטים הללו? בשביל שאמרת לא חטאתי, שנא הנני נשפט אותך על אמרך לא חטאתי (ילקוט שם).

37

זה היה מצב הדור לפני חורבן הבית. אך בבוא החורבן נפקחו עיניהם והכירו את עצמת ריחוקם, ועל הכרת הריחוק הזה קבעו מועד של ריחוק, ועומק הענין הוא זה: כאשר אדם עומד על עצמת ריחוקו ממנו ית' הוא מבחין: אמנם רחוק, אבל יחס יש כבר ביני לבין בוראנו, משא"כ כאשר אבד לו חשבון על נפשו ששם אין כל יחס. הלא א' אמת ה', ובאיבוד החשבון הוא חי לגמרי בשקר, ושם אין יחס; בעמדו על הריחוק הוא מצטער על הריחוק, אבל הוא עמד על האמת, ונקודת האמת הזאת כבר מקרבתו אליו ית'. די בהכרת אמת זאת, אף שהריחוק הוא נורא, לקבוע עליה, מועד של ריחוק!

44

חז"ל אמרו (ברכות ח.) "מיים שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד" - ע"י חורבן ביהמ"ק נסתלקה שכינתו יתב' מהארץ. ע"י הסתר הפנים התהווה בעולם חילול השם שאין ניכרת בעליל כבוד מלכותו. היכן הוא המקום לגילוי שכינתו - כבוד מלכותו - ד' אמות של הלכה. ע"י שלומדים את תורת השי"ת בהשתעבדות גמורה, ומתעמקים לדעת את רצונו של הקב"ה, שהיא היא התורה - זה עצמו גילוי כבוד מלכות השי"ת בעולם.

45

הב"ח (טור או"ח סי' מ"ז) האיר את עינינו בכיבוד סוגיה זו, ודבריו הם הלכתא גבירתא איך צריכה להיות הגישה לתורה, וראוי הוא שנתעמק בדבריו. "ענראה דכוננתו ית' מעולם היתה שנהיה עוסקים בתורה כדי שתתעצם נשמתינו בעצמות ורחמינות וקדושת מקור מוצא התורה" - הקב"ה נתן לנו את התורה שעל ידה נתרבק כמקור מוצא התורה - בהקב"ה, דהיינו התורה היא כלי שבאמצעותו מתרבים בקב"ה - ולכן נתן הקב"ה תורת אמת לישראל במחנה שלא תשחח מאתנו, כדי שתתרבק נשמתינו וגופינו... בתורה, ואם היו עוסקים בתורה על הכוונה הזאת היו המה מרכבה והיכל לשכינתו יתב', שהיתה השכינה ממש בקרבם כי היכל ה' המה" - כל אחד מישראל צריך להיות היכל השם, וזאת ע"י דביקות בתורה - שהיא דביקות בהקב"ה.

46

התורה מתוך מבט זה, דהיינו מתוך הרצון להתרבק בהקב"ה, אוי יתקיים מה שכתב "ובקרבם ממש היתה השכינה קובעת דירתה והארץ כולה היתה מאירה מכבודו, וכוה יהיה קישור לפמליא של מעלה עם פמליא של מטה והיה המשכן אחד" - ע"י התורה נקבע הקשר בין עולם החומר לעולם הרוח, הקב"ה היה משכן את רוחו על עולמינו, ועולמינו היה מתקדש ומתקרב אל הקב"ה ע"י התורה. אבל הם לא עשו זאת - "אבל עתה שעברו חוק זה שלא עסקו בתורה כי אם לצורך הדברים הגשמיים להנאתם, לידע הדינים לצורך משא ומתן, גם להתנאות להראות חכמתם, ולא נתכוונו להתעצם ולהתרבק בקדושת ורחמינות התורה, ולהמשיך השכינה למטה בארץ, כדי שתעלה נשמתינו למדרגה גדולה אחרי מיתתם, הנה כזה עשו פירוד שנסתלקה השכינה מן הארץ ועלתה לה למעלה, והארץ נשארה בגשמיותה כלי קדושה, וזה היה גורם חורבנה ואכידתה".

לדאכוננו ביהמ"ק שכלכנו עדין בווער, אין אנו מרגישים איזושהי שייכות לדביקות בהשי"ת, רחוקים אנו כ"כ מהזולת דמענה על חילול השם הנורא שיש בעולם. אין המצב הגלותי נוח לאדם, אבל גם כשבוכים הרי הבכי הוא על צרות עצמיות ולא על חילול השם. זהו איפוא תפקידנו בימים אלו, להבין את משמעות חילול השם שיש בעולם ע"י שכינתא בגלותא. ראשית צריך אדם לבכות על חורבן המקדש בלבד, לחזק את השאיפה והשייכות לדביקות בהשי"ת, ואז יזכה להבין מהו קידוש השם, ומהו חילול השם, ומתוך כך יתעלה בהשגותיו לשאוף ולצפות לגילוי כבוד שמים בכריאה, שכאמור הציפיה עצמה היא חלק מזחילת הגאולה.

42

"כל דור שאינו נבנה בית המקדש בימיו מעלין עליו כאילו הוא החריבו" (ירושלמי יומא פ"א). זה אשר איננו מרגיש צער על חורבן ביהמ"ק ועל גלות השכינה, אשר יש בהם משום מניעת השפעת דביקות בין הקב"ה לישראל ע"י השראת השכינה, "כאילו נחרב בימיו" - הרי זה חורבן ביהמ"ק שכלכנו! שאינו יודע מהי דביקות אמיתית בשכינתו יתב'.

43

"אמר לפניו רבש"ע שמה אין חזרה לבנים, אמר להם אל תאמרו כך יש דור שהוא מצפה למלכותו מיד הם נגאלים שנאמר ויש תקוה לאחריתך ושבו בנים לגבולם".

הציפיה למלכותו היא עצמה כבר חלק מתהליך של תחילת הגאולה - גילוי כבודו יתב'. ע"י שהוא מרגיש את חסרונו גילוי כבוד שמים בכריאה בכל צעד ושעל, ומבין את חילול השם הנורא שיש בעולם מחמת שכינתא בגלותא, וע"י כך הוא נכסף ומצפה למלכותו, אימתי יראה כבוד שמים בכריאה - זו גופא תחילת הגאולה. הציפיה - זוהי הגאולה, וכבר יש בה משום גילוי כבוד שמים - "מיד הם נגאלים". אמנם אין די בציפיה לבד, אדם צריך לשאוף לכך בכל פרטי מעשיו, הן במעשיו הכלליים והן במעשיו הפרטיים, שמטרתם תהיה לקדש שם שמים ולגלות את כבוד מלכותו יתב' בכריאה, עבודת ה' זו היא עצמה כבר חלק מתחילת הגאולה.

47

וזאת גם ביאור דברי הגר"ס זצ"ל, כשם שאפשר להתקרב אל השי"ת ביהמ"ק, ע"י כפרת העוונות המיוחדת שזוכים ביום זה, שהיא מרוממת את האדם ונותנת לו סיוע להתקרב אל השי"ת, כך אפשר להתקרב אל השי"ת בט' באב, ע"י עבודת האבילות על ירושלים הרגשת חסרונו שכינה בישבאל, ומאידך לראות את הסתר הפנים בכריאה. ועד כמה שאדם יתבונן בזה, ומשקיע בעבודה ה' זו את כל פנימיותו, בכך גם תגדל צערו ויגונו, ומאידך גם תגדל בו השאיפה להתקרב אל השי"ת ע"י עבודה זו.

48 ח"מ סלון - ח"מ ח"מ

ולאור האמור הרי הדבר מובן היטב, דאעפ"י שלא היו ישראל עושין באותה שעה רצונו של מקום, מי"ם כיוון שבא הקב"ה להתרוב את ביתו ולהגלות את עמו, באותה שעה היתה כביכול לפניו ית' חכה גדולה ואהבה יתירה לישראל, ורק אז תתיר הקב"ה למדת חדו לשלוט בהם.

49

ולא עוד אלא שלולא שאהבו אהבת נפש, לא היה יכול לשלחו מכינתו, כי בשעה שעונשין אדם ונוהגין בו במדת הדין הקשה, בה כשעה מוכרחים להתלבש בחנינה ולהתמלא באהבה כלפיו, כי רק אז נעשה העונש כראוי, אבל אם באותה שעה מפעפעת אך ורק שנהא כלפי הנידון, אז אין זה דין אמיתי כל צרכו. וכמו שביארנו בפניחס, שקינא קנאת ד', ובה בשעה ה' בכל עתו קומתו, "פיחס כן אלעזר בן אהרן הכהן", היי"י אהבה שלום ורוף שלום אהבה את הבריות".

50

וכן אנו מוצאים בשעה שהפך הקב"ה את סדום ועמורה, אמרו המלאכים אל לוט "אל תביט אחריך ואל תעמוד בכל הככר", ואי' בפרקי דר"א תובא ברמב"ן (בראשית ל"ט כ"ג), "אמרו להם אל תביטו לאחריכם, שהרי ירדה שכינתו של הקב"ה להמטיר על סדום ועל עמורה אש וגופרית, עיריית אשתו של לוט הביטה לאחריה וכו', וראתה אחורי השכינה, ונעשית נציב מלח". מתבאר מדברי חז"ל אלו, כי בשעה שהמטיר הקב"ה על סדום ועל עמורה אש וגופרית, באותה שעה היתה שכינה שרויה שם, וכל מי שה' שם ראה את כבוד השכינה, ונאמר על זה "כי לא יראני האדם והי". ואיזה שייכות יש לאנשי סדום הרעים והטאים לדי מאד

ח"מ ח"מ

51 ובעבודת ישראל בשם הרה"ק המגיד ממזריץ' ז"ע ובעוד ספה"ק איתא בפ"י כל רודפיה השיגוה בין המצרים, שכל הרודף ומבקש להשיג את השי"ת ולהתקרב אליו ית', מסוגל להשיג זאת בימי בין המצרים. עד"מ למלך שכאשר הוא נמצא בכינתו בתוך היכלו קשה מאד להגיע אליו, שלא כל איש ראוי ומורשה לבוא לפני המלך, אך כאשר המלך נוסע בדרך קרוב הוא לכל הרוצה להגיע אליו. ועד"ו ימי בין המצרים הם כבח"ו זו שהמלך בדרך